

Arbetshjälpmedel och försäkringsskydd för arbete på lika villkor

Lättläst

Betänkande av FunkA-utredningen

Stockholm 2012



STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2012:92

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-598 191 91
Ordertel: 08-598 191 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss – hur och varför. Statsrådsberedningen (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02)
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Versioner: Betänkandet finns som lättläst sammanfattning och Daisy.

Omslag: Elanders Sverige AB.

Tryckt av Elanders Sverige AB.
Stockholm 2012

ISBN 978-91-38-23869-1
ISSN 0375-250X

Sammanfattning på lättläst svenska

Inledning

Arbete på lika villkor
är en viktig sak
som FunkA-utredningen
har tänkt på
när vi gjort en översyn
av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna
för personer med funktionsnedsättning.

I betänkandet Sänkta trösklar – högt i tak (SOU 2012:31)
lämnade utredningen förslag på
vad staten ska göra
så att fler personer med funktionsnedsättning
ska få arbete och behålla ett arbete.

Men alla arbetstagare
ska också ha skydd av försäkringar.
Även de personer
som har anställning med lönestöd.
Det ska också vara enkelt
att få bra arbetshjälpmedel.

I detta betänkande,
Arbetsförmedlingens och försäkringsskydd
för arbete på lika villkor (SOU 2012:92),
lämnar utredningen förslag om det.

Utredningens uppdrag

Utredningen ska föreslå
hur reglerna för försäkringsskydd ska vara
för personer i anställning med lönestöd.
Utredningen ska också säga
om det är bra att ha
en samordning av Arbetsförmedlingens
och Försäkringskassans regler
om stöd till arbetshjälpmedel.
Utredningen ska också säga
om en enda myndighet
ska ha ett samlat ansvar för detta.

Utredningen ska också undersöka
hur arbetsgivare kan göra miljön på arbetsplatserna bra
och stödjande
och se hur man kan sprida dessa goda exempel.

Arbetsplatsen är viktig

Arbete på lika villkor handlar om att arbetsplatserna är tillgängliga för alla. Det handlar om arbetsledning, arbetstider, arbetsfördelning, attityder och möjligheter till utbildning.

Ju mer inkluderande en arbetsplats är, desto mindre stöd behöver man ge åt bara en enda person.

Både diskrimineringslagen och arbetsmiljölagen säger tydligt att arbetsgivaren har ansvar för att personer med funktionsnedsättning får samma möjligheter och villkor som andra.

I betänkandet ger vi exempel på arbetsplatser som är mer inkluderande än många andra arbetsplatser. Vi kan se att det finns en stor vilja hos arbetsgivare, arbetstagare och deras organisationer att alla människor ska kunna arbeta.

Utredningen har hittat exempel på arbetsplatser som är skapade så att de är tillgängliga för alla. Det svåra är att sprida dessa idéer. I betänkandet ger utredningen exempel på hur det går att arbeta vidare med detta.

Stöd till arbetsgivaren

Arbetsgivaren har ansvar för arbetsmiljön. Arbetsgivaren har också ansvar för arbetsanpassning och rehabilitering för de anställda. Då är företagshälsovården ett viktigt stöd.

Sedan en tid tillbaka ger Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ett konsultativt stöd som ska underlätta för personer med funktionsnedsättning att få ett arbete och behålla ett arbete. Arbetsförmedlingens specialister kan ge arbetsgivaren lösningar på hur arbetsplatsen kan anpassas. Vi vet ännu inte

hur denna nya stödform fungerar.
Därför ska man följa upp den
och utvärdera den, tycker utredningen.

Sociala hänsyn vid offentlig upphandling

Ett sätt att skapa en inkluderande arbetsmarknad
är att ställa krav i upphandlingar.
Det ska stå i en upphandling
att arbetsplatsen ska skapa arbetstillfällen
för grupper som har svårt
att konkurrera om jobben med andra.

Regeringen ska ta fram regler för
hur de statliga myndigheterna ska redovisa vad de gör
för att ta sådan social hänsyn vid upphandlingar.

Överenskommelser kan skapa fler anställningar

Utredningen har särskilt studerat
hur det fungerar i Norge.
Norge har inkluderingsavtal på arbetsmarknaden
för att skapa fler arbeten
åt personer med funktionsnedsättning.
Även större företag
samarbetar med nationella arbetsförmedlingar i olika länder.

Olika länder har olika regler
och därför kan det vara svårt
att göra likadant i vårt land.
Utredningen tycker ändå
att Arbetsförmedlingen
tillsammans med större företag
ska undersöka hur de tillsammans
kan underlätta
för fler personer med funktionsnedsättning
att finna och få ett arbete.

Lika skydd från försäkringar

När Arbetsförmedlingen ordnar ett arbete med lönestöd
ska Arbetsförmedlingen se till
att lönen följer kollektivavtalet.

Arbetsförmedlingen ska också se till att arbetsgivaren har försäkringar som är lika de som finns i kollektivavtalet.

Svårt för småföretag utan kollektivavtal

att ordna med försäkringsskyddet

Hos arbetsgivare med kollektivavtal är inte försäkringarna något problem. Försäkringsskyddet finns då för alla anställda.

Men nästan hälften av de 70 000 personer som har ett arbete med lönebidrag, utvecklings- eller trygghetsanställning arbetar på småföretag. Många av de företagen saknar kollektivavtal.

Utredningen beräknar att ungefär 15 000 personer med någon form av lönebidrag saknar kollektivavtal.

Fora har försäkringar för arbetare hos arbetsgivare som inte har tecknat avtal. För tjänstemän är det svårare att hitta ett försäkringsskydd.

Arbetsgivare utan kollektivavtal måste nu själva sätta samman de försäkringar som krävs innan de kan få lönebidrag för en anställning. Det är mycket arbete för ett litet företag.

Utredningen har gjort en enkät till arbetsförmedlare. Enkäten visar att minst 1 400 arbetstillfällen inte blev av förra året eftersom arbetsgivaren inte kunde ordna de försäkringar som behövs.

**Svårt att se till
att alla som anställs med lönestöd
också har försäkringsskydd**

Arbetsförmedlingen har idag bättre sätt att se till att de personer som får ett arbete med lönestöd också får försäkringsskydd. Samtidigt säger arbetsförmedlarna att de är osäkra på om personen kommer att vara försäkrad hela tiden som personen arbetar med lönestöd.

I maj år 2012 var det 6 400 personer som var anställda med lönestöd i privata företag som inte hade arbetskadeförsäkring.

Trygga anställningar för så många som möjligt

På arbetsplatser med kollektivavtal har alla anställda alltid försäkringsskydd. Men staten kan inte kräva kollektivavtal därför att många personer då skulle behöva hitta andra jobb. Om Arbetsförmedlingen skulle kontrollera att alla har skydd skulle det bli mycket arbete både för småföretagen och arbetsförmedlarna. Troligen leder det till färre jobb.

Utredningen tycker därför att lösningen på försäkringsproblemet är att staten tar ett direkt ansvar för försäkringsskyddet för dem som inte får försäkringar enligt ett kollektivavtal.

Arbetshjälpmedel för ökad delaktighet i arbetslivet

Arbetshjälpmedel behövs

Statistiska centralbyrån har gjort en undersökning om hur det är på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning. Undersökningen visar att lite fler än var femte person som hade en anställning också behövde arbetshjälpmedel. Även personer som inte hade ett arbete svarade att arbetshjälpmedel tillsammans med anpassat arbetstempo och arbetstid var viktigt för att kunna få ett arbete och klara av ett arbete.

Ansvar för att ge stöd till arbetshjälpmedel har ändrats

Arbetsförmedlingen hade länge ansvaret för arbetshjälpmedel.

År 1991 tog Försäkringskassan över ansvaret för dem som hade en anställning.

Tanken var att Försäkringskassan skulle kunna erbjuda arbetshjälpmedel för anställda som behövde rehabilitering.

Man ville undvika att den försäkrade personen hamnade i långa sjukskrivningsperioder.

Tio år senare föreslog Hjälpmedelsutredningen att personer som hade en anställning men som hade någon form av lönebidrag i stället skulle ansöka om stöd till arbetshjälpmedel hos Arbetsförmedlingen.

Missnöjet med detta förslag var stort hos funktionshindersrörelsen.

De menade att det var opraktiskt att två myndigheter har likartade uppgifter men riktade till olika målgrupper.

Man behöver kunskap för att bedöma behov av arbetshjälpmedel

Utredningen har talat med funktionshindersrörelsen för att få veta

hur de vill ha det med hjälpmedel.

Utredningen har också talat med handläggare på Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.

Utredningen har också gjort en enkätundersökning för att undersöka brukarnas syn på service och bemötande hos varje myndighet.

Brukarna säger att myndigheternas viktigaste uppgift är att med god kunskap kunna prova ut de arbetshjälpmedel personen behöver.

För personer med grava synnedsättningar eller hörselnedsättningar som ofta behöver individuellt anpassade lösningar är det mycket viktigt att hitta rätt arbetshjälpmedel.

Försäkringskassan har inte samma specialister som Arbetsförmedlingen har.

Det betyder att en person inte kan få hjälp att leta upp den leverantör som kan ha det arbetshjälpmedel som personen behöver.

Två olika myndigheter ska inte göra samma sak

Det ska vara tydligt vad en myndighet har ansvar för.

Olika myndigheter ska inte arbeta med samma sak.

Försäkringskassan tog över

vissa delar av ansvaret

för bidrag till arbetshjälpmedel

från Arbetsförmedlingen.

Då var det en bra idé.

Men nu har mer än 20 år gått.

Sedan dess har Arbetsförmedlingen

fått ett allt större ansvar

för arbetslivsinriktade insatser.

Utredningens förslag

Försäkringar på arbetet

Utredningen vill

att reglerna för försäkringar

ska vara så

att fler personer med funktionsnedsättning

kan komma ut på arbetsmarknaden.

Samtidigt måste man kunna sköta försäkringarna

utan att det blir för krångligt.

Tydligare regler om försäkringsskydd för dem som arbetar med lönestöd

Dagens regler säger

att lön och övriga anställningsförmåner

ska följa kollektivavtal

eller vara likvärdiga med kollektivavtal i branschen.

Anställningsförmåner kan betyda mycket olika.

Utredningen tycker därför

att det är viktigt att man är tydlig med

vilka anställningsförmåner man menar.

Utredningen föreslår att det ska stå

försäkringsförmåner i reglerna istället

för anställningsförmåner.

Statligt ansvar för försäkringsskyddet om arbetsgivaren saknar kollektivavtalsenliga försäkringar

Utredningen föreslår att Arbetsförmedlingen ska se till

att de som har anställning med lönestöd

hos en arbetsgivare som saknar kollektivavtalsenliga försäkringsförmåner

ändå får liknande försäkringsförmåner.

Arbetsgivare som saknar försäkringar ska inte få ersättning för premier som de inte betalar.

Arbetsskade- och livförsäkring på samma sätt som för deltagare i andra arbetsmarknadspolitiska program

En anställning med lönebidrag är en del i ett arbetsmarknadspolitiskt program. Utredningen föreslår därför att personer som anvisas till en anställning hos en arbetsgivare som inte har kollektivavtalsenliga försäkringsförmåner ska omfattas av samma försäkringslösningar som deltagare i arbetsmarknadspolitiska program.

Det innebär att den anställde ska få ersättning vid arbetskada och att dessa personer även ska omfattas av en grupplivförsäkring. Ersättningarna följer kollektivavtalen för statligt anställda.

Kammarkollegiet ska göra avsättningar till kompletterande ålderspension för dem som saknar kollektivavtalade förmåner

Alla personer som får anställning med lönestöd ska ha en avtalsenlig ålderspensionsförsäkring. Därför föreslår utredningen att Arbetsförmedlingen lämnar ersättning till Kammarkollegiet för detta. Avsättningen ska vara 4,5 procent av den lön som ligger till grund för Arbetsförmedlingens beslut om lönestöd till arbetsgivaren.

Avsättningen till ålderspensionsförsäkring ska börja då den anställde fyller 25 år och pågå så länge han eller hon är anvisad till programmet.

Arbetsförmedlingen ska ha bättre kontroll och information Med utredningens förslag

minskar Arbetsförmedlingens kontroll av försäkringsförmåner innan ett beslut om lönestöd. Utredningen tycker att Arbetsförmedlingen ska ge tydlig information om försäkringsskyddet till personer som anvisas en anställning.

Arbetshjälpmedel

Arbetshjälpmedel är ett viktigt stöd för att få ett arbete på lika villkor. Ansökan om arbetshjälpmedel ska kunna ske på ett enkelt och smidigt sätt. Myndigheten ska ha kunskap om att kunna bedöma och prova ut arbetshjälpmedel.

Arbetsförmedlingen får myndigheternas ansvar för bidrag till arbetshjälpmedel

Utredningen föreslår att Arbetsförmedlingen får hela ansvaret för att ge stöd till arbetshjälpmedel.

Arbetsförmedlingen har under senare år fått fler specialister för att kunna sköta arbetslivsinriktad rehabilitering. Arbetsförmedlingen kan nu också utreda arbetsförutsättningar och ta fram individuella lösningar, där arbetshjälpmedel är ett viktigt redskap för att finna, få och behålla ett arbete.

Arbetshjälpmedel så snabbt det går

Utredningens enkät visar att brukarna tycker att Arbetsförmedlingen är bra när det gäller kunskaper om arbetshjälpmedel. Däremot visar svaren att handläggningstiderna är för långa.

Med utredningens förslag kommer fler personer att behöva myndighetens service. Arbetsförmedlingen måste därför göra det enklare att ansöka om arbetshjälpmedel.

Skola och arbetsliv

Arbetsförmedlingen ska informera gymnasieskolornas elever om vilken service och stöd myndigheten kan erbjuda. Information om arbetshjälpmedel är viktigt för att övergången mellan skola och arbetsliv ska fungera. Utredningen tycker att detta kan bli bättre.

Ett samlat ansvar

Utredningen föreslår att bestämmelserna om arbetshjälpmedel samlas i en särskild förordning. Med en särskild förordning visar man att arbetshjälpmedel är en insats som bör prövas innan man funderar på andra insatser. Dessutom är det enklare att informera arbetsgivare, anställda och arbetssökande när alla bestämmelser finns samlade på ett ställe.

Stödets storlek ska behållas

Enligt Arbetsförmedlingens bestämmelser kan en person få stöd till arbetshjälpmedel med som mest 100 000 kronor per år. Utredningen föreslår att man behåller den nivån. Vissa arbetshjälpmedel är dyra och vid synnerliga skäl ska stödet få kosta ännu mer.

Tydligare ansvar för arbetsgivarna

Arbetsgivaren har ansvaret för arbetsmiljön och ska också anpassa arbetsförhållandena eller göra andra förändringar så att arbetstagaren kan göra sitt arbete.

Utredningen anser att arbetsgivarens ansvar ska bli tydligare i förordningen om arbetshjälpmedel.

Utveckling och ökad kunskap om arbetshjälpmedel

Utredningens föreslår att Arbetsförmedlingen får hela ansvaret för att ge stöd till arbetshjälpmedel. Men då ställs ökade krav på service och kunskaper hos Arbetsförmedlingen. Därför föreslår utredningen att Arbetsförmedlingen ska ta fram en strategi för utveckling av insatsen arbetshjälpmedel. Strategin ska visa hur en bredare målgrupp av både anställda och arbetssökande på bästa sätt kan få det stöd de behöver. Arbetsförmedlingen ska särskilt tänka på unga personer med funktionsnedsättning.

Konsekvenser

Utredningens föreslår ett statligt ansvar för försäkringsskyddet för anställda hos arbetsgivare som inte har kollektivavtalsenliga försäkringsförmåner. Det betyder att alla personer som anvisas till ett arbete med lönestöd kan få ett likvärdigt försäkringsskydd.

Förslaget kommer också att leda till att fler personer kan få anställningar med lönestöd eftersom det kommer att bli mycket enklare för många mindre arbetsgivare. Enligt utredningens bedömning kan förslaget leda till ungefär 5 000 nya arbeten.

Även förslaget om en samordning av stödet för arbetshjälpmedel kommer att göra det enklare för arbetstagare och arbetsgivare. Med förenklad information och mer kunskap ökar möjligheterna att snabbt få rätt arbetshjälpmedel.

Ett statligt ansvar för försäkringsskyddet medför en mindre kostnad för staten. Den totala merkostnaden för ett statligt ansvar för 15 000 personer blir inte fullt 27 miljoner kronor per år.

Med ett höjt tak till 19 900 kronor per månad som vi föreslår i utredningen Sänkta trösklar – högt i tak minskar kostnaden för förslaget till inte fullt åtta miljoner kronor per år.

Förslaget om en samordning av stödet för arbetshjälpmedel kommer inte att kosta mer för staten.